

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Investește în
OAMENI

Quality Assurance Review for Higher Education

Jamil Salmi, *The Challenge of Establishing World-Class Universities*
(Washington D.C., The World Bank, 2009), 132 p., ISBN 978-0-8213-7865-6

Natalia Cugleşan

Quality Assurance Review, Vol. 1, Nr. 2, Decembrie 2009, p 177 – 179.

Publicat de: Consiliul Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior - ARACIS

Locul publicării: București, România

Tipul publicației: tipărit, online

Quality Assurance Review este editată în cadrul proiectului „Asigurarea calității în învățământul superior din România în context european. Dezvoltarea managementului calității academice la nivel de sistem și instituțional“, Contract POSDRU/2/1.2/S/1, cod proiect 3933.

Pentru a reproduce un text din revistă este necesar acordul scris al colegiului de redacție al revistei Quality Assurance Review.

Răspunderea pentru textele scrise aparține autorilor.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

UNIUNEA EUROPEANĂ

MINISTERUL MUNCII,
FAMILIEI ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSUR

FONDUL SOCIAL EUROPEAN
POS DRU
2007-2013

INSTRUMENTE STRUCTURALE
2007-2013

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII,
TINERETULUI ȘI SPORTULUI
OPSDRU

Jamil Salmi, *The Challenge of Establishing World-Class Universities*

(Washington D.C., The World Bank, 2009), 132 p., ISBN 978-0-8213-7865-6

Natalia Cugleşan

Centrul Altiero Spinelli de Studiere a Organizării Europene
Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca,
natalia.cuglesan@cassoe.ro

Universitățile reprezintă azi o sursă esențială de competitivitate națională sau internațională și contribuie nemijlocit la creșterea economică a statelor lumii, indiferent dacă sunt țări puternic industrializate sau aflate în curs de dezvoltare. Situate în prim-planul cercetării științifice fundamentale și aplicative, universitățile pot juca un rol cheie în modelarea dezvoltării economice și stimularea competitivității tehnico-științifice.

Conceptul de universitate de talie mondială (*world-class university*), dezvoltat recent în dezbaterile referitoare la capacitatea instituțiilor de învățământ superior și de cercetare de a contribui la dezvoltare, din perspectiva excelenței în cercetare și a formării profesionale la un nivel competitiv ridicat, desemnează statutul unei instituții cu performanțe certificabile în domeniul educației și cercetării, relevate prin recunoașterea internațională a reputației științifice (premiul Nobel și alte distincții, factor de impact ridicat al revistelor științifice editate, etc.) și calitatea managementului cercetării, promovat pe baza principiilor recunoscute ale bunei guvernante.

Rolul Băncii Mondiale, actor internațional major în susținerea eforturilor naționale pentru implementarea bunei guvernante în educație, pentru creșterea calității politicilor educaționale și a nivelului de competitivitate al instituțiilor de învățământ superior și de cercetare, este abordat sub aspectul opțiunilor și perspectivelor alternative, oferite guvernelor pentru dezvoltarea și consolidarea sistemelor educaționale având drept obiective dobândirea statutului de universități de talie mondială

Viziunea Băncii Mondiale asupra dezvoltării și a rolului cercetării științifice în modelarea creșterii economice este conexată explicit cu obiectivele consolidării guvernantei, privită ca maniera optimă de participare a tuturor actorilor reprezentativi din societate: instituții internaționale, guverne, autorități locale, sectorul privat și societatea civilă. Prima lucrare dedicată elaborării politicilor educaționale la nivelul învățământului superior și cercetării, editată de Banca Mondială a fost publicată în 1994. Lucrarea *The Higher Education: The Lessons of Experience* (Washington D.C., The World Bank, 1994, 120 p.), ce a examinat critic situația educației la nivel superior din statele aflate în curs de dezvoltare și a propus reforme pentru creșterea vizibilității cercetării și a universităților la nivel internațional, reprezintă și prima contribuție științifică a economistului Jamil Salmi, cooptat în Departamentul de Politici Sociale și Educaționale al Băncii Mondiale, după 1990.

Autorul lucrării *The Challenge of Establishing World-Class Universities*, Jamil Salmi, este în prezent coordonatorul Rețelei pentru Educație la nivel superior din cadrul Băncii Mondiale, fiind membru al unor instituții internaționale de prestigiu în domeniu cum ar fi, de exemplu, *International Advisory Network of the UK Leadership Foundation for Higher Education*, *OECD's expert group on Assessing Higher Education Learning Outcomes*, *Editorial Committee of OECD's Journal of Higher Education Management and Policy* sau *International Ranking Expert Group*. Contribuția lui Jamil Salmi în domeniul evaluării calității educației și cercetării, reiese pregnant din elaborarea, în calitate de principal autor, al lucrării, *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education* (Washington D.C. The World Bank, 2002, 276 p.) în care este prezentată strategia Băncii Mondiale în domeniul educației la nivelul învățământului superior, sub aspect social, politic, cultural și economic.

Experiența vastă a autorului în domeniul educației la nivelul învățământului superior și al cercetării este validată de prestigioasa activitate desfășurată după 1990, în calitate de senior manager al Departamentului de Politici Sociale și Educaționale al Băncii Mondiale, prin furnizarea de expertiză în domeniul politicilor educaționale pentru universități publice și particulare din peste 35 de state, printre care Mexic, Peru, Kenya, Columbia, Madagascar.

Lucrarea *The Challenge of Establishing World-Class Universities* este structurată pe trei capitole, concluzii, 7 anexe și bibliografie. Contribuțiile acestei lucrări se înscriu în direcția recunoașterii importanței învățământului superior și a cercetării, ca factori de bază în dezvoltarea statelor lumii și în identificarea cerințelor necesare pentru afirmarea și poziționarea instituțiilor de învățământ superior și de cercetare în topul mondial.

Metodologia de cercetare utilizată de Jamil Salmi în lucrarea sa cea mai recentă (*The Challenge of Establishing World-Class Universities*) are la bază explicitarea semnificației conceptului de universitate de talie mondială (world-class university), analiza strategiilor posibile și a modalităților de atingere a statutului de *universitate de top internațional* în educație și cercetare. Autorul identifică principalele provocări și riscuri, dar estimează și costurile implicate în procesul complex de afirmare internațională a universităților, din perspectiva criteriilor aplicate pentru evaluarea performanțelor anuale ale fiecărei universități.

Primul capitol, intitulat *What does it mean to be a world-class university?*, analizează factorii ce contribuie esențial la afirmarea instituțiilor de învățământ superior și de cercetare, inclusiv la poziționarea acestora în topul mondial. Autorul explică din start importanța statutului de **world-class university**, atestată prin recunoașterea calității educației și a cercetării, evaluată printr-un clasament sui-generis al universităților de către instituții specializate, dar examinează succint și relevanța criteriilor folosite de cele mai recunoscute instituții, *Times Higher Education Supplement* (THES) și *Shanghai Jiao Tong University* (SJTU).

În lumea academică, arată autorul, se recunoaște existența unei complexități de factori de bază ce contribuie la dobândirea performanței în educație și cercetare și a calității de universitate de top mondial: excelența în cercetare, calitatea profesorală, nivelul ridicat al surselor de finanțare guvernamentale și neguvernamentale, autonomia universitară, nivelul tehnologic al dotării pentru scopuri didactice și de cercetare, etc.

Jamil Salmi așează la baza conceptului de world-class university contribuția a trei factori, pe baza cărora își dezvoltă argumentația și propune o nouă definiție a conceptului: a) *concentrarea talentelor* (calitatea profesională a corpului profesoral și a studenților universității); b) *resursele alocate*; c) *calitatea guvernantei*. Concentrarea de talente este evaluată drept factorul decisiv în atingerea excelenței unei universități și se referă nu numai la numărul de studenți eminenti, ci și la nivelul profesional al corpului didactic și de cercetare. O universitate de talie mondială va avea întotdeauna posibilitatea de a atrage cei mai buni studenți, cei mai calificați profesori și cercetători, iar prin promovarea mobilității internaționale se creează o premisă, în plus, pentru obținerea de performanțe ridicate în cercetare și educație.

Cel de al doilea factor, resursele disponibile ale universităților de top internațional, structurat după sursa de finanțare, în patru subcategorii (bugetul guvernamental, contracte de cercetare, venituri extrabugetare și taxe de școlarizare) se remarcă prin importanța deținută în direcția asigurării capacității de realizare a investițiilor și a programelor de cercetare. Ponderea surselor de finanțare depinde de natura publică sau privată a instituțiilor de învățământ și cercetare și a regimului reglementat pentru finanțarea acestora. Cheltuielile instituțiilor de învățământ superior, exprimate procentual față de PIB, erau, în 2006, de 2,5 ori mai ridicate în SUA decât în UE-25 și reflectă oarecum supremația universităților americane în top 50 față de universitățile europene.

O guvernanță eficientă, în viziunea autorului, implică existența unei viziuni strategice, capacitate de inovare și flexibilitate, care să permită instituției să ia decizii optime fără a fi afectată de birocrăția administrativă. Guvernanta este un factor determinant, la fel ca finanțarea și concentrarea talentelor, pentru poziționarea universității în topul clasamentului din punctul de vedere al performanțelor obținute. Analiza comparativă între universitățile din SUA și UE a evidențiat de ce

autonomia mai largă a universităților americane (managementul bugetar, capacitatea de a angaja și de a oferi salarii atractive) asigură un cadru propice pentru realizarea de performanțe superioare celor obținute pe plan european.

Capitolul 2, intitulat *Paths to Transformation*, încearcă să răspundă la câteva întrebări cheie: *Cum pot fi dezvoltate universități de talie mondială? Ce opțiuni au la dispoziție guvernele? Ce rol ar trebui să exercite actorii implicați în finanțarea și managementul universității?*

În viziunea lui Jamil Salmi, dezvoltarea unei universități de talie mondială poate fi abordată dintr-o dublă perspectivă: externă și internă. Natura externă se referă la rolul guvernului, al autorităților regionale și locale și al sectorului privat precum și la resursele disponibile pentru consolidarea statutului universității. Din perspectivă internă, evoluția spre statutul de universitate de talie mondială depinde de reformele adoptate de *board*-ul universității și succesiunea etapizată a acestora prin care să se transforme în universități competitive la nivel internațional.

Guvernul, în opinia autorului, are la dispoziție trei strategii pentru a dispune de universități competitive la nivel global: „upgradarea” unor universități cu potențial de a excela, fuziunea unor universități, prin transformarea lor într-o nouă instituție de învățământ superior și înființarea de noi universități. Fiecare strategie este însoțită de o analiză sistematică a beneficiilor, riscurilor și obstacolelor, asociată cu exemple relevante din experiența internațională (Reforma educațională la nivelul învățământului superior din China, Institutul de Tehnologie din India, Inițiativa germană pentru excelență, etc.). În partea a doua a capitolului, Salmi explorează rolul exercitat de ceilalți actori: sectorul privat, autoritățile regionale și locale iar, în final, prezintă o agendă cu întrebări esențiale adresate guvernelor și universităților, pentru a le sprijini în adoptarea celor mai bune soluții, precum: *De ce avem nevoie de universități de talie mondială?; Care strategii ar fi mai potrivite pentru realizarea acestui deziderat?; Care va fi rolul guvernului în procesul de transformare?; Cum pot universitățile să dezvolte un leadership performant?*

Capitolul 3, *Implications for the World Bank*, prezintă sintetic, pe trei pagini, rolul exercitat de Banca Mondială în furnizarea de expertiză guvernelor naționale, în vederea depășirii obstacolelor inerente în procesul de dezvoltare a unor universități de talie mondială. Autorul sumarizează cele trei tipuri de intervenție acordate de Banca Mondială pentru sprijinirea guvernelor în vederea atingerii obiectivelor: asistență tehnică, activități de facilitare și intermediere și asistență financiară.

Jamil Salmi constată, în capitolul de *Concluzii*, inexistența unei formule „magice” sau a unei rețete universale privind dezvoltarea unor universități de talie mondială. Luând în considerare condițiile diferite din fiecare țară (contexte naționale și modele instituționale diferite), guvernele trebuie să aleagă direcțiile și strategiile care corespund cel mai bine sistemelor naționale și resurselor de care dispun.

În același timp, autorul constată că nu orice stat are nevoie de universități de talie mondială atâta vreme cât nu sunt întrunite condițiile elementare ale învățământului superior. În plus, universitățile de talie mondială necesită eforturi financiare considerabile, concentrare de capital uman excepțional și politici guvernamentale care să asigure un cadru adecvat pentru activități didactice și de cercetare de înalt nivel.

Cartea lui Jamil Salmi, *The Challenge of Establishing World-Class Universities*, reprezintă un instrument util pentru înțelegerea responsabilităților ce revin actorilor implicați în procesul educațional pentru creșterea calității în învățământul superior. Cartea reprezintă, în același timp, un punct de plecare pentru susținerea dezbaterilor pe tematica excelenței în educație și cercetare.